

Skúlin skal vera fyri samfelagslívið

Formaður Føroya Lærarafelags setir samstundis triggjar spurningar: Eigur skúlin at vera uppalandi? Hvussu nógv og á hvønn hátt eigur kunnleiki at verða givin? Hvør skal skúlans lutur vera í strembanini eftir at framja sosiala útjavning?

Tað kann neyvan vera rætt, at skúlin skal innrætta seg eftir einari ávisari grein í samfelagnum. Heldur skal hann uppfatast sum skúlin fyri samfelagslívið, segði Eilif Samuelsen í fyrilestrinum um fólkaskúlan úti á Fróðskaparsetrinum næstseinstasta friggjakvöld.

Hann segði, at hetta í viðastu merking skal skiljast soleiðis, at út yvir at gera fakliga dugandi og persónligeikamennandi o. a., eigur hann eisini at geva næmingunum at skilja tað samfelagið, teir skulu liva í og búna teir til sín lut sum samfelagsborgarar.

Málseting

Eilif Samuelsen ræddi eisini um málseting skúlans og segði tá m. a.:

Vit hava í fólkaskúlalógini eina endamálsgræn, sum sigur: »Endamál skúlans er at framja og menna evni og gávur næminganna, at styrkja skaplyndi teirra og geva teimum hentan kunnleika«.

Tað eru summi, sum meina, at henda orðingin er ov veik og óviss. Ein og hvør kann leggja í hana tað, ið hann finnur fyri gott. Vit kunnu t. d. spyrja: Hvat verður meint við útrykkið »hentar kunnleiki«? Hvat verður meint við, at skaplyndið (karakterurin) skal styrkjast? Hvat

skal tað styrkjast til? o. s. fr. Tí meina summi, at endamálsgræin eigur at verða broytt, og at hon eigur at verða orðað meira greitt og neyvt.

Vit kunnu í hesum sambandi seta fram triggjar meginspurningar:

1) Eigur skúlin at vera uppalandi?

2) Hvussu nógv og á hvønn hátt eigur kunnleiki at vera givin?

3) Skal skúlin fremja sosiala útjavning?

Til fyrsta spurningin: Eigur skúlin at vera uppalandi? Í hesum føri mugu vit gera okkum greitt, um samfelagið hevur eitt felags virðisgrundarlag, hvaðani vit kunnu flyta normar, fyrmyndir, frá einum ættarliði til annað. Spurningurin er eisini, um hetta er ynskjandi og møguligt. — Um so er, er tað so samfelagið, lærarin, foreldrin ella kunnleikarnir, sum uppala?

Sagt verður eisini, at samfelagið broytir áskoðan viðvíkjandi sýninum upp á ymsar normar. Tá ið og um slíkar broytingar kunnu ávisast, mugu vit ikki siggja burtur frá, at tað finst ein grundgeving fyri tí. Og grundgevingar eru, tá ið saman um kemur, grundaðar á óbroytilig virði. Eg kann bara nevna: Líkheit, frælsi, rættvishi, virði á tí einstaka menniskjanum sum menniskja, — haraftrat ávisar etiskar grundreglur, sum reglan um at tala satt, at halda lyfti o. s. fr.

Vit kunnu seta spurningin hvast upp: Er tað eitt krav frá samfelagnum til skúlan, at hann skal uppala børnini? Eigur tað at vera málið at ávirka børnini at taka við ávísam meiningum og uppfatanum? Og her koma vit lúkst inn í spurningin um indoktrinering.

Óheppin hond

Annar meginspurningurin: Hvussu nógv og á hvønn hátt eigur kunnleiki at vera givin?

Tað er eingin ivi um, at skúlin fyrr hevur lagt størstan og næstan einasta dentin á henda partin av endamálsgræinini, og

tað hevur í mongum førum ført til eina formalismu í skúlans arbeiði, sum hevur havt eina óheppna og skeiva ávirkan á alt skúlans virki.

Hóast tað, at vit áður hava lagt ov stóran dent á kunnleika-innlæring, so mugu vit ansa okkum fyri, at vit ikki í framtíðini fara yvir í hina grøvina og fara ov lætt um týðningin av at hava kunnleikar. Vit eiga ikki at gloyma, at tað, sum fyrst og fremst ger ein skúla til ein skúla, tað er, at hann skal geva viðari kunnleika. Fellur henda funktiónin burtur, heldur sjálvandi skúlin uppat at vera skúli. Men sjálvt hugtakið »at geva viðari kunnleikar« eigur at gerast meira nágreint. Og nógv valdast um, hvat ið vit leggja í hugtakið.

Sociala útjavningin

Triði meginspurningurin var: Hvør skal skúlans lutur vera í strembanini eftir at framja sosiala útjavning?

Tað man eingin ivi vera um, at útbúgvingarpolitikkur eigur ein høvuðslut í strembanini at útjavna sosialar garðar í samfelagnum. Men kanningar aðrastaðni sýna, at tað er ómetaliga torført at bróta niður sosialar skeivleikar í útbúgvingarsysteminum skjótari, enn teir verða brotnir niður í samfelagnum annars. At royna at skunda undir hesa stremban sýnist at bera við sær sera stórar útreiðslur og pedagogiskar trupuleikar.

Har, sum tað er eydnast at bróta niður sosialar garðar í útbúgvingarsysteminum, visir tað seg at vera torført hjá teimum, sum útbúgva seg, tá ið tey skulu inn aftur í arbeiðslívið, at halda fast við hesa útjavning. Ójavnar í inntøku og sosialari støðu o. t. i barnamíljønum visa seg kortini at sláa igjøgnum eftir sama mynstri, sum áður.

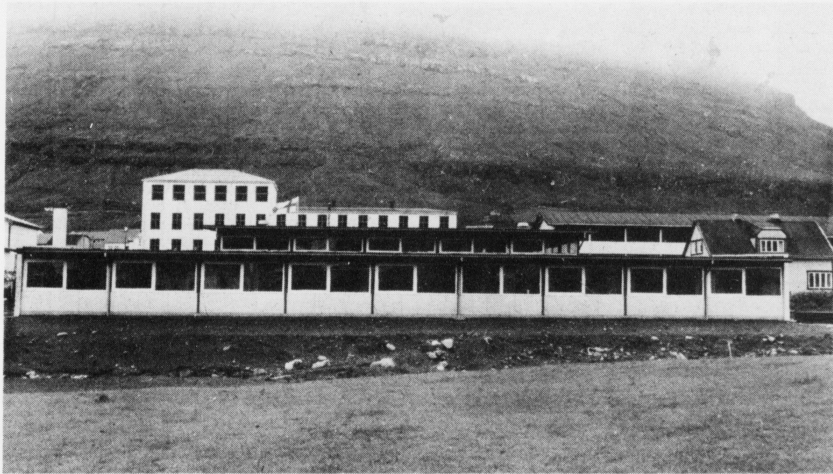
Niðurstøðan sýnist tí at vera, at útjavningin í útbúgvingarsysteminum og á samfelagsøkinum annars eiga at ganga hond í hond.

Vit tosa um endamál skúlans, harvið meina vit væl tað endamálið, sum samfelagið setir skúlanum. Skúlin má altíð vera ein funktión í og av samfelagnum, tí má útbúgvingin vera merkt av samfelagsins ynskjum og tørvi.

Hvussu skulu vit læra fyri lívið?

Fakligur dugnaskapur er sjálvandi ein avgerandi stremban í øllum útbúgvingum, men javnsíðis hervið hevur eisini menningin av persónligeikanum fingið eina alt meira týðandi støðu. At royna at stappa so nógvan eksaktan kunnleika sum gjørligt niður í tey neyðars høvd, munnu vit vera við at fara burtur frá, og hava fingið greiðari skil fyri tí týðningi, sum næminganna motivatión og evni til at arbeiða sjálvstøðugt hevur fyri at ognar sær nýggja vitan og nýggjar »færdigheitir«.

»Vit læra ikki fyri skúlan, men fyri lívið«, er eitt gamalt, sannað orð, men hvussu vit skulu læra fyri lívið, eru vit kanska ikki so greið yvir kortini.

Skal skúlin vera uppalandi? Her er mynd frá skúlanum við Ósánni í Klaksvík

bjóða ídnaðinum. Eitt nú økini uppi við veðurstøðina uppi á Hálsi og í Eysturbýnum. Eg eri ikki imóti ídnaðinum, tvørturímóti, men skil má vera í, og ongin planur fyriliggur enn viðvíkjandi ídnaðarøkinum úti á Fløtum.

Tilvildarlig planlegging

— Tað visir seg, at nóg av tí, sum er gjørt her í býnum, er alt ov tilvildarligt. Sum dømi kann eg nevna klockaina í Gundadali, sum beinleiðis er heilsuskaðilig. Eisini rennur henda kloakk opin í gjøgnum víðalundina. Eftlan býráðsins er at friða allar áir í býnum undan dálking, endar Jákup Suni Jacobsen formaður í Tekniskuneyvnd hjá Tórshavnar býráð víðtaluna við SOSIALIN.

P. S. Jákup Suni leggur avtrat, at kloakkirnar frá Peter Head og Heygnum Mikla renna oman í Sandá, og er ætlanin at binda hesar saman við felagskloakkina fyri ikki at dálka ána.

Gamla spinnarið — mitt í Sandá: Ein minnisvarði yvir ídnaðarbyrjan